

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรณีพิพาทชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชาส่งผลให้มีการสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินมากมาย ประชาชนหลายพันคนต้องอพยพหนีภัยสู้รบเพราะความพยายามของกัมพูชาในการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกเกิดขึ้นในขณะที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความวุ่นวายทางการเมือง ภายหลังการรัฐประหารการปลุกเร้ากระแสชาตินิยมเพื่อต่อต้านกัมพูชา โดยเป้าหมายอยู่ที่การเมือง ในช่วงต้นปี ๒๕๕๔ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองที่สนับสนุนฝ่ายชนชั้นนำกับฝ่ายเสื้อแดงซึ่งสนับสนุนอดีตนายกฯ ทักษิณ อันเป็นผลมาจากการรัฐประหารเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๕๓ และการที่กัมพูชาขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกซึ่งได้รับการอนุมัติจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ การขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกนำมาซึ่งความปิติยินดีและความภาคภูมิใจในหมู่ประชาชนชาวกัมพูชา แต่สำหรับประเทศไทย ถูก กลุ่ม ชาตินิยมสุดขั้วอย่างกลุ่มเสื้อเหลืองนำประเด็นนี้มาใช้ในการโจมตีรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช ซึ่งถูกมองว่าเป็นรัฐบาลหุ่นเชิดของทักษิณ ว่าทรยศและขายชาติ กลับกลายเป็นอาวุธที่มีอานุภาพในการกดดันให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศต้องลาออกจากตำแหน่งและเป็นพลังในการเคลื่อนไหวเพื่อสั่นคลอนรัฐบาล กลุ่มเสื้อเหลืองกล่าวหาว่าการยินยอมให้ขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกนั้นเป็นไปเพื่อเอื้อผลประโยชน์ทางธุรกิจให้กับทักษิณ ก่อนหน้าทีกลุ่มเสื้อเหลืองจะหยิบประเด็นนี้ขึ้นมาโจมตี ทั้งข้าราชการไทยและกัมพูชาต่างก็มองว่าการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกคือขุมทรัพย์ด้านการท่องเที่ยวที่ไทยและกัมพูชาจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันสถานการณ์ชายแดนตึงเครียดมากขึ้นพร้อมกับจำนวนกำลังทหารที่เพิ่มขึ้น การสำรวจแนวชายแดนและการปักปันเขตแดนหยุดชะงักเนื่องจากเสี่ยงเกินไปที่จะส่งชุดสำรวจร่วมลงไปในพื้นที่ ขณะเดียวกันความวุ่นวายทางการเมืองของไทยทำให้มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ระดับสูงบ่อยครั้งการเคลื่อนไหวของนักชดชวาท ล้วนเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการเจรจาและส่งผลร้ายต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ สัญญาณเตือนถึงความรุนแรงในปี ๒๕๕๔ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอาเซียนจัดการแก้ไขความขัดแย้ง อาเซียนสามารถฝ่าด่านสำคัญไปได้เมื่อทั้งสองประเทศยอมรับทีมผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียเพื่อเป็นพยานถึงการหยุดยิงตามแนวชายแดนตอนแรกผู้นำฝ่ายพลเรือนของไทยยอมรับการส่งผู้สังเกตการณ์อินโดนีเซียเข้าพื้นที่ต่อมาก็เปลี่ยนท่าที เนื่องจากฝ่ายทหารไม่เห็นด้วยโดยอ้างว่าคณะผู้สังเกตการณ์จะส่งผลกระทบ

ต่ออำนาจอธิปไตยท่าทีของทหารในครั้งนี้นี้แสดงให้เห็นว่าการแย่งชิงอำนาจภายหลังการรัฐประหารยังคงไม่ยุติ ข้อพิพาทไทย-กัมพูชายังคงเป็นปัญหาท้าทายสำหรับอาเซียนต่อไป ซึ่งถ้าหากต้องการให้ภูมิภาคนี้มีความมั่นคงต่อไปในอนาคต อาเซียนก็ต้องยุติความขัดแย้งนี้และสร้างสันติภาพอย่างถาวรให้เกิดขึ้นให้ได้^๑

ข้อพิพาทระหว่างไทย - กัมพูชา ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกรณีปราสาทพระวิหาร ปัญหาข้อพิพาทเส้นเขตแดนทางบก - ทะเล ต่างนำมาซึ่งสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างกันเป็นอย่างมาก แม้ที่ผ่านมาไทย - กัมพูชา ได้พยายามแก้ไขปัญหาคข้อพิพาทร่วมกันผ่านกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะในกรณีของการเจรจาในระดับทวิภาคี แต่ด้วยสถานการณ์ภายในและภายนอกของทั้งสองประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการที่รัฐบาลกัมพูชาแต่งตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและที่ปรึกษาส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี ฮุนเซน การปฏิเสธส่งตัว พ.ต.ท.ทักษิณฯ ในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอของฝ่ายไทย ต่างถือเป็นประเด็นที่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชา ทั้งสิ้น นำมาซึ่งการศึกษาถึงปัญหาข้อพิพาทและการกำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ของไทยต่อกัมพูชา ในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชา ทั้งสองประเทศจะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๔๙๓ แต่เมื่อศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาระหว่างประเทศทั้งสองต่างมีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันมาก่อนหน้านี้เป็นเวลานาน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งสองประเทศยังมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทย - กัมพูชา แต่ด้วยความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของทั้งสองประเทศในอดีต การชิงไหวชิงพริบ การกระทบกระทั่งระหว่างกัน ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ มีทั้งเป็นไปในทางที่ดี และประสบกับสภาวะถดถอย นำมาซึ่งความหวาดระแวงและเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อไทยและกัมพูชา

สันติภาพความสงบสุขร่มเย็นเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อมีการขัดแย้ง เพราะมนุษย์ทุกคนสั้งคมรักสุขเกลียดทุกข์ อดีตมนุษย์มีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่ตามสภาพธรรมชาติ เมื่อต้องการอาหารก็ได้อาศัยของป่าเก็บพืชผลหรือจับสัตว์ตามที่ต้องการเป็นไปเพื่อการมีชีวิตที่อยู่รอด ต่อมามนุษย์เริ่มเกิดความกลัวกับภัยอันตราย รู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความยุ่งยากสับสน การเพิ่มจำนวนมนุษย์ ตลอดจนอารยธรรมเป็นเหตุ

^๑ ไครซ์ดีกร์ นักการทูต, รายงานของไครซ์ดีกร์เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยได้ในรายงานเอเชียฉบับที่ 121 *Thailand: The Calm before Another Storm?* (ประเทศไทย: ความสงบก่อนพายุอีกลูกจะมาเยือน?), เผยแพร่ 11 เมษายน 2554; รายงานเอเชียฉบับที่ 192 *Bridging Thailand's Deep Divide* (ประสานรอยแยกในประเทศไทย), เผยแพร่ 5 กรกฎาคม 2553. สัมภาษณ์,

ให้มนุษย์ละทิ้งสภาพธรรมชาติ มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม อยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่แบบเครือญาติ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังจะได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์เป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน^๒ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอาจทำให้รู้สึกว่ามีเพื่อน เพื่อนที่รู้จักเป็นอันดับแรกสุดก็คือครอบครัว ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และที่สุดคือประเทศ และตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่า ศาสนาพุทธเป็นหลักความเชื่อที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุด^๓

จากการศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่าเขาพระวิหารตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักบริเวณชายแดนไทย – กัมพูชา ตรงข้ามภูมิจรอล ตำบลบึงมะลู อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประวัติศาสตร์วิถีพุทธของทั้งสองชาติพื้นที่พิพาทไทย – กัมพูชา มีลักษณะคล้ายกันหลายด้าน เช่น ด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรม และการดำเนินชีวิต ในแต่ละหมู่บ้านล้วนได้รับอิทธิทางพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตส่วนมากอยู่ภายใต้วิถีพุทธซึ่งทั้งสองชาติบนพื้นที่พิพาทไทย – กัมพูชา จะได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนานำหลักปฏิบัติมาใช้ในการดำเนินชีวิต สืบการกันมายาวนาน การศึกษาความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ก็อาจทำให้ทราบได้ว่าประชาชนในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา มีความเป็นอยู่อย่างไรกลไกทางพระพุทธศาสนามีประโยชน์ และความสำคัญในการสร้างสันติภาพในชุมชนของประชาชนในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ได้จริงหรือไม่ เพราะเท่าที่ผ่านเมื่อมีความขัดแย้งที่มีระยะเวลายาวนานทำให้ความสัมพันธ์อันดีต่อกันขาดหายไป การเชื่อมสัมพันธ์โดยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้คนทั้งสองชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพสงบสุขชั่ววันรัตน

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา” เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางต่อพัฒนาความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนในเขตพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชาอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ และยั่งยืนต่อไป

^๒พระมหาสุทนต์ อากาโร, “แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนและเครือข่ายทางสังคม”, เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๕), หน้า ๒.

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุต.โต), “ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๕), หน้า ๒๔.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากลไกทางพระพุทธศาสนาในการสร้างสันติภาพของชุมชนในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

ประชาชนในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา อยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธ ในด้าน ด้านวัฒนธรรม ด้านประเพณี และความเชื่อ ได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษาไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร หรือกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๒๘ รูป/คน แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มผู้ปฏิบัติภาครัฐ (Government Sector) มี จำนวน ๑๐ คน คือ

- (๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑ คน
- (๒) นายอำเภอ จำนวน ๑ คน
- (๓) ผู้บริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จำนวน ๑ คน
- (๔) ผู้บริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบล จำนวน ๑ คน
- (๕) ผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน ๑ คน
- (๖) ผู้บัญชาการทหารในเขตพื้นที่พิพาทไทย – กัมพูชา จำนวน ๑ คน
- (๗) ทหารผู้รักษาดินแดนพื้นที่พิพาทไทย – กัมพูชา จำนวน ๒ คน
- (๘) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จังหวัด ๑ คน
- (๙) นักวิชาการพระพุทธศาสนา อำเภอ ๑ คน

๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติทางศาสนา (Religious Sector) มีจำนวน ๘ รูป/คน คือ

- (๑) เจ้าคณะจังหวัด ๑ รูป
- (๒) เจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๒ รูป
- (๓) เจ้าคณะตำบล จำนวน ๒ รูป

- (๔) ผู้นำทางศาสนาพุทธ จำนวน ๓ รูป
- ๓) กลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน (Community Sector) มีจำนวน ๑๐ คน คือ
- (๑) ผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน จำนวน ๕ คน
- (๒) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน ๕ คน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ที่จะศึกษาไว้ ดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตพื้นที่ พัทธยาเขตแดนไทย-กัมพูชา มีประเด็นที่จะต้องศึกษาประกอบด้วย ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และ พิธีกรรม
- ๒) เพื่อศึกษาวิถีทางพระพุทธศาสนาในการสร้างสันติภาพในชุมชนของประชาชนใน พื้นที่พัทธยาเขตแดนไทย-กัมพูชา มีประเด็นที่จะต้องศึกษาประกอบด้วย ด้านความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา ด้านประเพณีทางพระพุทธศาสนา ด้านวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และด้าน พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่ พัทธยาเขตแดนไทย-กัมพูชา มีประเด็นที่จะต้องศึกษาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา พัฒนาการ ความสัมพันธ์ และวิถีทางพระพุทธศาสนา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

ได้แก่ พื้นที่พัทธยาเขตแดนไทย – กัมพูชา ประกอบด้วย จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลาทำการวิจัย

ได้แก่ ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นไป

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๕.๑ ให้ทราบพัฒนาการความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตพื้นที่พัทธยา เขตแดนไทย-กัมพูชา
- ๑.๕.๒ ให้ทราบวิถีทางพระพุทธศาสนาในการสร้างสันติภาพในชุมชนของประชาชนในพื้นที่ พัทธยาเขตแดนไทย-กัมพูชา
- ๑.๕.๓ ให้ทราบการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พัทธยาเขตแดน ไทย-กัมพูชา
- ๑.๕.๔ นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขต พื้นที่พัทธยาเขตแดนไทย-กัมพูชา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การอยู่ร่วมกัน หมายถึง การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

สันติภาพ หมายถึง ภาวะของความสงบสุขและปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ เป็นภาวะที่มนุษย์กับสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ หมายถึง การอยู่ร่วมกันของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา มีแนวทางในการปฏิบัติตามหลักบวรวิถีพุทธในด้านความเชื่อ ด้านประเพณี และ วัฒนธรรม เพื่อให้เกิดสันติภาพสงบสุข

วิถีพุทธ หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนามีพระธรรมคำสอนประกอบด้วย ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีทางพระพุทธศาสนา

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติภาครัฐ (Government Sector) กลุ่มผู้ปฏิบัติทางศาสนา (Religious Sector) และกลุ่มผู้ปฏิบัติภาคชุมชน (Community Sector)

พื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา หมายถึง เขตพื้นที่พิพาทพรมแดน ระหว่างไทย – กัมพูชา ในการอ้างสิทธิ์ของแต่ละฝ่ายเหนือดินแดนพิพาท

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธ หมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ในสี่ด้าน คือ

๑) **ด้านวัฒนธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา** หมายถึง วัฒนธรรมอันดีงามที่มีแนวทางปฏิบัติทางกาย วาจา และใจที่ทำให้เกิดความสันติสงบสุข

๒) **ด้านประเพณีตามหลักพระพุทธศาสนา** หมายถึง ประเพณีอันดีงามตามหลักพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้เกิดสันติภาพสงบสุข เช่น ประเพณี เข้าพรรษา ออกพรรษา บุญข้าวสารท ร่วมทั้งประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทางพระพุทธศาสนา

๓) **ด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา** หมายถึง ความเชื่อตามหลักคำสั่งสอนที่นำไปปฏิบัติแล้วทำให้เกิดเกิดสันติภาพสงบสุข เช่น หลักศีล ๕ หลักอริยสัจ ๔ และไตรสิกขา เป็นต้น

๑.๗ บทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา ครั้งนี้มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ เอกสารทั่วไป

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “ความอยู่รอดของประเทศไทย”^๔ และ “อหังมยตา คืออะไร? และ อหังมยตากับสันติภาพของโลก”^๕ สรุปความได้ว่า สันติภาพมีได้ทางเดียวเท่านั้นคือจากความไม่เห็นแก่ตัว โลกจะไม่มีสันติภาพ ถ้าปราศจากสันติสุขส่วนบุคคล และปราศจากความเข้าใจระหว่างศาสนา (No World Peace without Individual Peace, without Mutual Understanding between (the two) Religion) และ อหังมยตาสามารถสร้างสันติภาพของโลก เป็นปัจจัยแก่สันติภาพของโลก ภาวะที่อะไรๆปรุปรุ่งไม่ได้ กลายเป็นภาวะแบบสูงสุดของจิต จิตมีภาวะสูงขึ้นเรื่อยๆถึงภาวะที่ไม่มีอะไรสามารถปรุปรุ่งได้ไม่ว่าวัตถุหรืออารมณ์ เป็นจิตที่ไม่สร้างปัญหา เป็นจิตเรียกว่าไม่เห็นแก่ตัว แลนี่คือทางออกของปัญหา ออกจากวิกฤตการณ์อหังมยตานี้ เหมาะสมอย่างยิ่งกับโลกปัจจุบันนี้

พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิด “สันติวิธี” อันเป็นแนวทาง หรือมรรควิธีที่ทำให้เกิดขึ้นสันติภาพในยุคปัจจุบัน ท่านพุทธทาสได้ตั้งคำถาม “ทำไมจึงปรารถนาเรื่องสันติภาพ” เหตุผลก็คือสันติภาพนั้นมันสำคัญอยู่ในตัวมันเอง คือ จำเป็นสำหรับชีวิตทุกชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในระดับส่วนบุคคลหรือทั้งหมดในโลก ล้วนต้องการสันติภาพท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า การที่สันติภาพจะเกิดขึ้น และสำเร็จผลตามที่ต้องการนั้นปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวมต้องมี “ตรีปนิธาน” กล่าวคือ

(๑) การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนๆ ซึ่งข้อนี้จะสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวอันเป็นศัตรูของสันติ

(๒) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา เพราะการที่ชาวโลกที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันพากันทำความเข้าใจศาสนาต่างๆ แล้วจะทำให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่างและร่วมมือกันในที่สุด

(๓) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม เพราะว่าหากคนไม่เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนก็เพราะมัวลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุนิยม ซึ่งการลุ่มหลงมัวเมาทำให้ขาดความร่วมมือของบุคคลในระหว่างศาสนา^๖

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ในทัศนะเกี่ยวกับแนวคิด “สันติวิธี” มีนัยที่ครอบคลุมสันติวิธี ๒ ประเภทคือ การใช้สันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการใช้สันติวิธีเพื่อเป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิต แต่เมื่อกล่าวถึงความขัดแย้ง ท่านมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสิ่งทั้งหลายมีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะทำให้เกิดความขัดแย้งต่อกัน แต่ความแตกต่างก็ทำให้เกิดประโยชน์หลากหลาย และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นหากจะแปลผลของความแตกต่างนั้นให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ทำให้เกิดแง่คิด และมุมมองใหม่

^๔ พุทธทาสภิกขุ, *ความอยู่รอดของประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: ศุภภาพใจ, ๒๕๔๓).

^๕ พุทธทาสภิกขุ, *อหังมยตา คืออะไร? และ อหังมยตากับสันติภาพของโลก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: ศุภภาพใจ, ๒๕๔๓).

^๖ พุทธทาสภิกขุ, *สันติภาพของโลก*, (สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๑), หน้า ๑-๒.

ท่านได้ชี้จุดเด่นของเมื่อมีความขัดแย้งว่าควรก่อรูปขึ้นมาจากเจตนาดีมีจุดมุ่งหมายเพื่อความดีงาม และความก้าวหน้า และความร่มเย็นของสังคม^๗ เปรียบได้กับคนสองคนมีความเห็นแตกต่างกัน การไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ การตระหนักของบุคคลต่อสถานการณ์หนึ่งที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการกำหนดเป้าหมายที่ขัดแย้งกันได้ ความขัดแย้งจึงมักถูกมองว่าไม่ดี แต่ในความเป็นจริงแล้วในบางกรณี ความขัดแย้งในความต่างก็จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกันได้อย่างสร้างสรรค์^๘นำเสนอแง่มุมของ“สันติวิธี”ว่า หลักความคิดหลักสากล ๓ ประการ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติ กล่าวคือ

๑) ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลางๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนรวมทั้งทุกศาสนา

๒) ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือ ความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจ ให้ความนับถือเสมอ

๓) ความมีเมตตาที่เป็นสากล คือ แม้ความรู้สึกเป็นมิตร มีความรัก ความปรารถนาประโยชน์สุขแก่มนุษย์ทั่วทุกคนเสมอเหมือนกัน โดยไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยก เป็นแนวคิดสันติวิธีที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในความแตกต่างสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและเกิดประโยชน์เกื้อกูลกัน^๙

เจนิส บราห์ม สปริง ได้กล่าวไว้ว่า การให้อภัยแบบไม่มีเงื่อนไขในกรณีที่เกิดความไม่เข้าใจกัน หรือความรุนแรงจนนำไปสู่ความสูญเสียอย่างใดอย่างหนึ่ง การให้อภัยในลักษณะนี้ ผู้ประสบความสูญเสียมีความยินยอมพร้อมใจที่จะให้อภัยด้วยเหตุผล ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอดีตได้ เพื่อให้อีกฝ่ายสามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างปกติ ไม่หวาดระแวง หรือเกิดอาการกดดัน หรือบีบคั้นทางใจ ซึ่งเจนิส บราห์ม สปริง เรียกการให้อภัยในลักษณะนี้ว่า “Cheap Forgiveness” ซึ่งเป็นการให้อภัยที่ง่ายและเร็ว ไม่มีเงื่อนไขเป็นเชิงบังคับต่อการสร้างให้เกิดความสันติปรองดองกัน เป็นแนวคิดที่เริ่มจากภายในตนเอง เป็นการกำจัดพิษภายในตนเอง รักษาและขจัดโคลนตมแห่งอารมณ์ออกจากความคิด ปลดปล่อย

^๗พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), **สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือทำลายสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^๘R.E. Coffey, C.Cook, & P. L. Hunsaker, **Management and Organizational Behavior**. Burr Ridge, (IL: Irwin. 1994), p. 122.

^๙พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), **มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๘.

จิตที่ถูกครอบงำให้สามารถสร้างความสงบในตัวเองเหมือนว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นฉะนั้นการให้อภัยต่อกัน และกันจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้^{๑๐}

โยฮัน กัลตุง ได้เสนอ แนวคิดสันติในเรื่อง“การยอมรับในความหลากหลาย และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน” นับได้ว่าเป็นนักสันติภาพที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความโดดเด่นในแง่ของ “สันติภาพแบบพหุนิยม” ซึ่งมองว่าความต้องการขั้นพื้นฐานทั้ง ๔ ประการ กล่าวคือ การดำรงชีวิต การมีความเป็นอยู่ที่ดี การมีเสรีภาพ และการมีเอกลักษณ์และความรู้สึกมีความหมายในชีวิต เป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งความรุนแรงในสังคม หากมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับไม่เพียงพอและยังมองว่าสันติภาพไม่ได้เพียงสันติภาพในระดับประเทศหรือรัฐชาติเท่านั้น หากหมายถึง “สันติภาพในสังคม สันติภาพระหว่างและภายในตัวมนุษย์ และสันติภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเป็นสันติภาพที่ครอบคลุมทั้งธรรมชาติ มนุษย์ สังคม และโลก” ทั้งหมดนี้จะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ กล่าวคือ ความหลากหลาย (Pluralism) และการพึ่งพาอาศัยกัน และกัน (Symbiosis)

๑) ความหลากหลายและการพึ่งพาในธรรมชาตินำมาซึ่งความสมดุลทางนิเวศและทำให้เกิดการสร้างสรรค์ ทำให้เกิดสังคมพหุนิยม และทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๒) การพึ่งพากันและกันในธรรมชาตินับเป็นการพึ่งพาในแนวนอนไม่ใช่การพึ่งพาในแนวตั้ง ไม่ใช่การพึ่งพาของผู้ที่อ่อนแอกว่าต่อผู้แข็งแกร่งกว่า

กัลตุง ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ของสังคมในเชิงพหุนิยมในแง่การเคารพความแตกต่างและการใช้ลักษณะของความแตกต่างให้เกิดการสร้างสรรค์ ถ้ามนุษย์มีความร่วมมือร่วมใจกันและกันและมีทัศนคติที่ดำเนินไปในทางเดียวกัน สันติก็จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง^{๑๑} และจากมุมมองของนักทฤษฎีสันติภาพและสันติวิธีมองว่า มนุษย์ไม่จำเป็นต้องต่อสู้กับความขัดแย้งทุกประการเพียงเพื่อระบบใดระบบหนึ่ง หากการที่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในโลกที่มีความแตกต่างหลากหลายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา^{๑๒} การแสดงออกซึ่งการยอมรับกันและกันก่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน อันเป็นลักษณะเอกนิยม แม้ว่าจะมี

^{๑๐}Janis Brahms Spring, *How Can I Forgive You*, (New York : Harper Collins Publishers,2005), pp.2-12.

^{๑๑}Johan Galtung, *Peace: Research, Education, Action: Essays in Peace Research.1*, (Copenhagen: Christian Ejlertsen, 1975), p. 81.

^{๑๒}Johan Galtung, “Violence Peace and Peace Research”, in *Journal of Peace Research*. Vol.6 VI, 1968, p.171.

ความแตกต่างกันทางด้านต่างๆ อันเป็นสภาพของพหุนิยม สอดคล้องกับแนวคิดของริเคอร์จากการสังเกตของ ริชาร์ด แอล แลนนิแกน^{๑๓}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑” สรุปความว่า เราจำเป็นต้องก้าวต่อไปข้างหน้าสู่แนวความคิดที่เป็นเชิงบวกหรือ positive อย่างแท้จริงในเรื่องการมองความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันคือจะต้องมองมนุษย์เป็นเพื่อนมนุษย์ เป็นเพื่อนร่วมโลก เป็นผู้เสมอกันต่อกฎธรรมชาติ และความร่วมมือกันคือจะต้องมีเมตตาคือความรักกัน เป็นเครื่องประสานหล่อเลี้ยงด้วยเมตตาหรือความรักนั้นจะต้องพัฒนาให้ถึงขั้นที่เรียกตามศัพท์พระพุทธศาสนาว่าเป็น อปปมัญญา คือไม่มีขอบเขต ไม่จำกัดกลุ่มพวก แต่เป็นสากลจริงๆ ไม่ใช่เมตตาแบบแบ่งแยก มนุษย์กับมนุษย์ แม้ต่างศาสนาาก็สัมพันธ์กันด้วยเมตตาไมตรี แต่กับสัตว์ธรรม มนุษย์จะต้องสัมพันธ์ด้วยปัญญา ต้องตรงไปหาตัวความจริง ถ้าทำอย่างนี้ก็ต้องไม่มีปัญหา^{๑๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า ชาวพุทธจะอยู่ร่วมกับศาสนิกชนของศาสนาอื่นๆ แม้เมื่อมีลัทธิศาสนาใหม่ๆ เข้ามาจากภายนอก ก็ได้พบการต้อนรับเป็นอย่างดี และเปิดโอกาสหรือถึงกับช่วยเหลือเพื่อให้มีการเผยแพร่โดยสะดวก ชาวพุทธมิใช่มีเพียงขันติธรรมเป็นปกติธรรมดาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวก คือถึงกับช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือประสานร่วมมือกัน ด้วยเมตตากรุณา จึงกลายเป็นปัจจัยและเป็นสื่อที่จะช่วยให้ศาสนาต่างๆ ที่แตกต่างหลากหลายสามารถอยู่รวมกันได้^{๑๕}

เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุนามราชชน) กล่าวถึงความหมายคำว่า ศาสนาของนักปราชญ์ชาวตะวันตกมีการรวบไว้ ว่าศาสนา คือ ความเชื่อ ซึ่งแสดงออกมาให้ปรากฏเห็นเป็นกิริยาอาการของผู้ที่เลื่อมใส ว่ามีความเคารพเกรงกลัวซึ่งอำนาจอันอยู่เหนือโลก หรือพระเจ้า ซึ่งบอกให้ผู้เชื่อรู้ได้ด้วยปัญญาความรู้สึกเกิดขึ้นเองด้วยสยมญาณ ว่าต้องมีอยู่เป็นรูปร่างอย่างใดอย่างหนึ่ง และต้องเป็นผู้สร้าง

^{๑๓}Richard L. Lanigan. “A Good Rhetoric is Possible: Ricoeur’s Philosophy of Language As a Phenomenology of Discourse in the Human Science”, in *The Philosophy of Paul Ricoeur*.Ed.Lewis Edwin Hahn, Chicago, IL: Open Court, 1999. pp.309.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑*, ศุภวารอายุมงคลคุณมหิิงกระจ่าง ศรี รักตะกนิษฐ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๖).

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒.

และเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ ให้มีอยู่เป็นอยู่ กล่าวง่ายๆ ศาสนา คือการบูชาพระเจ้าผู้ซึ่งมีทิพย์อำนาจอยู่เหนือธรรมชาติ ด้วยความเคารพเกรงกลัว^{๑๖}

ติช นัท ฮันห์ เขียนไว้ในเรื่อง Love in Action ในหนังสือ “Engaged Buddhist Reader” และ ในเรื่อง Please Call Me by My True Names จากหนังสือ “The Path of Compassion: Writings on Socially Engaged Buddhism” สรุปความได้ว่า อหิงสาไม่ใช่หลักการ (dogma) แต่เป็นกระบวนการ (process) การแสดงออกเพื่อสันติภาพทุกครั้งต้องมีใครสักคนแสดงความกล้าหาญที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก เป็นความรักและความเสียสละเหมือนการถูกตรึงบนไม้กางเขนของพระเยซู ที่ผู้เสียสละชีวิตไม่ได้กระทำด้วยความรุนแรง ถ้าคิดว่า ความรุนแรงบางครั้งเป็นสิ่งที่จำเป็น แสดงว่าคนนั้นต้องการเรื่องการตระหนักรู้มากขึ้นและต้องการความรักมากกว่านี้^{๑๗}

๑.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขวัญชัย เชื้อเมืองพาน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญของวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้าน” พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ คือการให้ความหมายที่ตรงกันต่อพื้นที่ เพราะเมื่อเกิดการให้ความหมายที่ตรงกันแล้วจะส่งผลให้เกิดการใช้พื้นที่นั้นๆ ไปในทิศทางเดียวกัน นำไปสู่การกำหนดแนวทางในการสร้างกฎของพื้นที่และการใช้พื้นที่ร่วมกันในชุมชน ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์แบบอยู่ร่วมกัน คือ การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกัน เปิดโอกาสให้สามารถกำหนดความหมายของพื้นที่ร่วมกันทั้งพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมของการใช้พื้นที่จากทุกส่วน เพื่อนำไปสู่การเกิดขึ้นของการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน^{๑๘}

สุริยันต์ สุวรรณราช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธมุสลิม ในจังหวัดสตูล” พบว่า ชาวไทยพุทธ มุสลิม และชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้อาศัยอยู่ใน

^{๑๖} เสฐียรโกเศศ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๒), หน้า ๑๔.

^{๑๗} Thich Nhat Hanh, “Love in Action”, *Engaged Buddhist Reader*, edited by Arnold Kotler, (Berkeley: Parallax Press, 1996), and “Please Call Me by My True Names”, *The Path of Compassion: Writings on Socially Engaged Buddhism*, edited by Fred Eppsteiner, (Berkeley: Parallax Press, 1985).

^{๑๘} ขวัญชัย เชื้อเมืองพาน, “แนวทางเพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันระหว่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่สามัญของวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารและชุมชนหมู่บ้าน”, *รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์*, (กองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น), ๒๕๕๖

ชุมชนเดียวกัน ทำมาหากินร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบันจึงไม่เกิดความขัดแย้งเพราะเหตุต่างชาติพันธุ์ ศาสนา ค่านิยม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน มีวิถีทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบเดียวกัน จึงไม่เกิดช่องว่างทางชนชั้นในชุมชน ไม่มีการกดขี่ขูดรีดประชาชนในชุมชน จึงไม่มีความขัดแย้งและการปกครองของผู้นำแต่ละชุมชนที่มาจากความยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้นำชุมชนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันโดยยึดหลักการเป็นตัวแทนของชนส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงกติกากฎระเบียบในการปกครอง จึงไม่มีการต่อต้านหรือขัดขวางสันติภาพจึงเกิดขึ้น กลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของสองกลุ่มวัฒนธรรม^{๑๙}

ธนาภรณ์ ไกล่ชิด และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกุฎีจีน (ซอยวัดช่างตาครุฑ) เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” พบว่า ในด้านกระบวนการทางสังคม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกุฎีจีนมีการพบปะและร่วมทำกิจกรรมด้วยกันอยู่เสมอ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา นอกจากประชากรในชุมชนจะมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ยังมีการปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชนใกล้เคียงถึงแม้จะมีความแตกต่างกันทางด้านศาสนาแต่ก็ยังคงติดต่อช่วยเหลือกันอยู่เสมอ สังคมโดยภาพรวมของชุมชนกุฎีจีนประชากรในชุมชนมีความรัก ความสามัคคีปรองดองกันจึงทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสงบสุข^{๒๐}

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินิบุญยากร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีมีประเด็นที่น่าสนใจคือ ประชาชนในลุ่มน้ำแม่ตาช้างได้นำหลักคิดในทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการแย่งชิงน้ำสู่การแบ่งปันน้ำ

จากการยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ไปสู่การสลายและทำลายความเป็นอัตลักษณ์ มีการร่วมมือกันในการหาทางออกให้แก่ประเด็นความขัดแย้ง นอกจากนั้นประชาชนได้นำหลักคิดทางพระพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสานกับพิธีกรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อสร้างจิตสำนึก มองเห็นคุณค่าของผืนป่า และลุ่มน้ำ และมีท่าทีที่ถูกต้องทั้งในการกระทำที่ไม่ทำลายป่า อันเป็นการแสดงความกตัญญู

^{๑๙}ศุภรัตน์ สุวรรณราช “ปัจจัยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธีของไทยพุทธมุสลิม ในจังหวัดสตูล”, **รายงานวิจัย**, (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ), ๒๕๕๖.

^{๒๐}ธนาภรณ์ ไกล่ชิดและคณะ “วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนกุฎีจีน (ซอยวัดช่างตาครุฑ) เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร”, **รายงานวิจัย**, (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา), ๒๕๕๔.

กตเวทีต่อปาดันน้ำและลุ่มน้ำ ซึ่งทำให้ความขัดแย้งในประเด็นของชาติพันธุ์ได้ดำเนินไปสู่จุด “สมดุล” อย่างสันติ^{๒๑}

โตชากู อิเคตะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สู่สันติ บทสนทนาระหว่าง โยฮัน กัลตุงและ โตชากู อิเคตะ” สรุปความว่า หลักคำสอนพื้นฐานของพุทธศาสนา หลักปฏิจจนูปบาทความทุกข์ คือ ๕ ฯลฯ เป็นประทีปในการแก้ปัญหาในสังคมปัจจุบันที่ซับซ้อนรวมทั้งความเป็นเอกภาพของโลกทฤษฎีหลักปฏิจจนูปบาทจะมีพลังที่จะใช้เป็นฐานแห่งเอกภาพของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับคุณค่างายในนี้ คือความมีศักดิ์ศรีในชีวิต ในเมื่อสรรพสิ่งมาจากเหตุ สรรพสิ่งต่างอิงอาศัยกันเกิด ธาตุแห่งชีวิตของปัจเจกบุคคลต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ศักดิ์ศรีแห่งชีวิตจึงมาจากเอกภาพสานโยงซึ่งกันและกัน พระนิชิเร็น ไดโชนิน เห็นว่าเมตตาและพุทธภาวะเป็นศูนย์กลางของโลกที่มีปฏิจจนูปบาทเป็นกลไก ซึ่งสรรพสิ่งทั้งปวงและแม้ปฏิจจนูปบาทเองก็ต้องอาศัยพุทธภาวะนั้นคือพลังชีวิต เราจะต้องยอมรับศักดิ์ศรีของชีวิตทั้งภายในและคุณค่าสากล^{๒๒}

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรรณา) ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “พุทธศาสนาเพื่อสังคม: กรณีศึกษาการตีความศีลห้าของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ”^{๒๓} ผลการศึกษาพบว่า ส่วนพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ทางศาสนาแบบใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับจารีตดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา สำหรับนักคิดหรือนักวิชาการที่เป็นชาวพุทธอยู่แล้ว เช่น พระวัลโปละ ราหุล อริยรัตน์ พระดิช นัท ฮันท์ องค์กรทะไล ลามะ เชื่อมโยงว่ามิติทางสังคมเป็นรากฐานดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว เช่น การที่พระพุทธเจ้าตรัสให้พระสาวกเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ของชาวโลก หลักเมตตากรุณาในพรหมวิหาร ๔ หลักความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมตามหลักทศ ๖ หลักการสงเคราะห์กันในสังคหวัตถุ ๔ หรือกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยการอิงอาศัยกันเกิดขึ้นของสรรพสิ่งตามหลักปฏิจจนูปบาท เป็นต้นล้วนแสดงให้เห็นมิติทางสังคมในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เพียงแต่การ

^{๒๑}พระมหาธรรมา ธม.มหาไศ (นิธิยุณยากร) “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ. เชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ทฤษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), ๑๑๐ หน้า.

^{๒๒}โตชากู อิเคตะ, *สู่สันติบทสนทนาระหว่างโยฮัน กัลตุง และโตชากู อิเคตะ*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่องศยาม จำกัด, ๒๕๕๐), ๑๒๑ หน้า.

^{๒๓}พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรรณา), “พุทธศาสนาเพื่อสังคม: กรณีศึกษาการตีความศีลห้าของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ”, *สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ทฤษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), ๑๑๗ หน้า.

รูปการเสนอคำอธิบายในแต่ละยุคสมัยอาจจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันบ้างตามสภาพแวดล้อมทางสังคมในแต่ละยุคสมัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวเนื่องกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พบว่ายังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของประชาชนพื้นที่พิพาท ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย – กัมพูชา

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพบนวิถีพุทธของประชาชนพื้นที่พิพาทชายแดนไทย – กัมพูชา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังภาพที่ ๑

พัฒนาการความสัมพันธ์ทาง

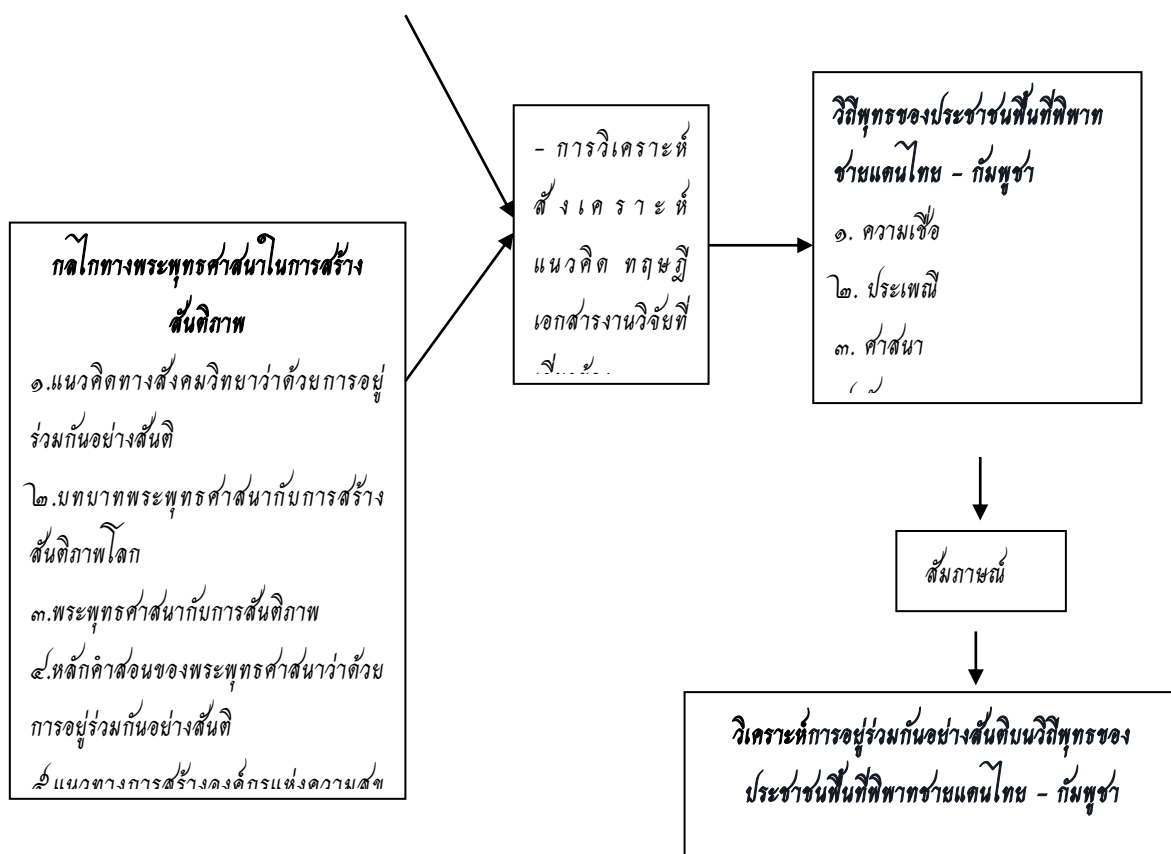
พระพุทธศาสนา

๑. ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา

ชายแดนไทย

๒. ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา

กัมพูชา

ภาพที่ ๑ สรุปกรอบแนวคิดของการวิจัย